

تعامل حکومت شیعی فاطمیان با اقلیت‌های دینی و مذهبی

محمدرضا ضیایی

سروشنامه	۱- هبایی، محمدرضا، ۱۳۵۹ -
هوان و نام به‌بازور	۲- تعامل حکومت شیعی فاطمیان با اقلیت‌های دینی و مذهبی / محمدرضا ضیایی.
مختصات بشر	۳- هر: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی (ص)، ۱۳۴۳ ق، ۱۴۰۰.
مختصات ظاهری	۴- ۳۷۲ ص، ۵/۱۴ × ۵/۲۱ س
نمایک	۵- ۷- ۳۱۵-۶۲۲-۹۷۶
وضعیت فهرست نویسی	۶- فبیا
پادداشت	۷- کتابخانه: ص، [۳۲۷] - ۳۷۲.
موضوع	۸- فاطمیان Fatimias
	۹- فاطمیان -- سیاست و حکومت Fatimias -- Politics and government
	۱۰- اقلیت‌های دینی -- مصر Religious minorities -- Egypt
	۱۱- جامعه المصطفی (ص) العالمیه، مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی (ص) Almustafa International University/Almustafa International Translation and Publication center
شماره افزود	۱۲- ۷/ ۵۹۵/۵
شماره افزود	۱۳- ۲۰۲- ۹۶۲/۰
رده هدف کنگره	۱۴- ۲۰۲- ۹۶۲/۰
رده هدف دیویی	۱۵- ۲۰۲- ۹۶۲/۰
شماره کتابشناسی ملی	۱۶- ۲۰۲- ۹۶۲/۰

مرجع تولید: پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی ﷺ

این کتاب با کاغذ حمایتی منتشر شده است

BP1318

این کتاب با دستور ریاست محترم المصطفی ﷺ و مدیر انتشارات در اسفند ماه ۱۴۰۰ به چاپ رسید (فرآیند ۳۰۰)

تعامل حکومت شیعی فاطمیان با اقلیت‌های دینی و مذهبی

مؤلف: محمدرضا ضیایی

چاپ اول: ۱۴۴۳ ق

ناشر: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

چاپ: چاپخانه دیجیتال المصطفی ﷺ / شمارگان: ۵۰۰ قیمت: ۷۹۰,۰۰۰ ریال

راهنمای خرید

تلفن: +۹۸ ۲۵ ۳۷۸۳۶۱۳۴

تلفکس: +۹۸ ۲۵ ۳۷۸۳۹۳۰۵

تلفن: +۹۸ ۲۵ ۳۲۱۳۳۱۰۶

ایران، قم، خیابان معلم غربی (حجتیه)، نیش کوچه

pub_almustafa

pub-almustafa.ir

miup@pub.miu.ac.ir

باسپاس از دست اندرکارانی که ما را در تولید این اثریاری رساندند.

● مدیر انتشارات: مصطفی تویخت ● مدیر تولید: جعفر قاسمی ابهری

● ناظر فنی: سید محمد رضا جعفری ● ناظر گرافیک: مسعود مهدوی ● ناظر چاپ: ایوب جمالی

همه حقوق برای ناشر محفوظ است

با توجه به هزینه‌ها و مشکلات عدیده، هر شخص حقیقی یا حقوقی که اقدام به چاپ، بازنویسی، کپی، تکثیر و یا هرگونه برداشت جهت تهیه کتاب و تبدیل آن به جزوه، CD، فایل PDF، اسکن، عکسبرداری و یا انتشار در فضای مجازی نماید، شرعاً مجاز نمی‌باشد و پیگیری قانونی خواهد داشت.

سخن ناشر

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و در عصر جهانی شدن ارتباطات، پرسش‌ها و چالش‌های نوینی در حوزه علوم انسانی، فرآوری اندیشمندان مسلمان قرار گرفت که برخاسته از مسئولیت دشوار حکومت در این عصر است؛ دورانی که پایبندی به دین و سنت در مدیریت همه‌جانبه کشورها بسیار چالش برانگیز می‌نماید. از این رو، مطالعات و پژوهش‌های به‌روز، جامع، منسجم و کاربردی در حوزه دین، بر اساس معیارهای معتبر جهانی و اندیشه‌های ناب و ژرف، بایسته و ضروری است و جلوگیری از انحرافات فکری و تربیتی پژوهندگان حوزه دین، مهم و مورد عنایت بنیان‌گذاران این شجره طیّبه، به‌ویژه معمار بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری (مدظله العالی) می‌باشد.

جهانی شدن و گسترش سلطه فرهنگی غرب در سایه رسانه‌های فرهنگی و ارتباطی، اقتضا دارد که دانش پژوهان و علاقه‌مندان به این مباحث، با اندیشه‌های بلند و ارزش‌های متعالی آشنا شوند و این مهم، با ایجاد رشته‌های تخصصی، تولید متون جدید و غنی، گسترش دامنه آموزش و تربیت مسلمانان و دانشجویان به سرانجام خواهد رسید، این فرایند، گاه در پرداختن به مباحث بنیادین و تدوین متون تخصصی تعریف می‌شود و گاه در نگارش بحث‌های علمی، اما نه چندان پیچیده و تخصصی به ظهور می‌رسد.

بالندگی مراکز آموزشی، درگرو نظام آموزشی منسجم، قانونمند و پویاست. بازنگری در متن‌ها و شیوه‌های آموزشی و پژوهشی و به‌روز کردن آنها نیز این انسجام و پویایی و در نتیجه، نشاط علمی مراکز آموزشی و پژوهشی را در پی دارد.

«جامعة المصطفیٰ ﷺ العالمية» به عنوان بخشی از این مجموعه، که رسالت بزرگ تعلیم و تربیت طلاب غیر ایرانی را بر عهده دارد، تألیف متون درسی مناسب را سرلوحه تلاش خود قرار داده و تدوین و نشر متون درسی در موضوعات گوناگون علوم دینی، حاصل این فرایند است.

مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفیٰ ﷺ

فهرست

۱۵	مقدمه
۱۹	فصل اول: مباحث مفهومی
۱۹	تبیین مسئله، سؤالات و فرضیه‌های تحقیق
۲۲	۱. ضرورت تحقیق
۲۳	۲. اهداف تحقیق
۲۴	۳. پیشینه تحقیق
۲۶	۴. منابع تحقیق
۲۷	۵. مفاهیم
۲۸	الف) شیعه
۲۸	۱. شیعه در لغت
۲۹	۲. شیعه در اصطلاح
۳۲	ب) حکومت
۳۲	۱. حکومت در لغت
۳۴	۲. حکومت در اصطلاح
۳۴	۳. انواع حکومت
۳۵	- آریستوکراسی
۳۶	- دموکراسی
۳۶	- تنوکراسی

- ج) تعامل ۳۷
۱. تعامل در لغت ۳۷
۲. تعامل در اصطلاح ۳۹
۳. انواع تعامل ۴۱
- د) اقلیت‌های دینی و مذهبی ۴۳
۱. اقلیت‌های دینی ۴۳
۲. اقلیت‌های مذهبی ۴۷
- ه) فاطمیان ۵۰
۱. نسب‌شناسی فاطمیان ۵۰
- صحت نسب فاطمیان ۵۰
- صحت نداشتن نسب فاطمیان ۵۳
- دیدگاه تحکیم ۵۶
۲. زمینه‌های حکومت فاطمیان ۵۸
۳. رقابت بین دو قبیله کتامة و زناته ۵۹
۴. فعالیت‌های ابو عبدالله شیعی ۶۰
۵. مذهب فاطمیان ۶۲
۶. حاکمان فاطمی ۶۶
۷. برخی حوادث مهم در زمان حکومت فاطمیان ۶۷
- یکم: انتقال حکومت از شمال آفریقا به مصر ۶۷
- دوم: توجه به فرهنگ و تمدن اسلامی ۶۸
- الف) شهرسازی و معماری اسلامی ۶۸
- ب) صنعت و هنر ۷۰
- ج) مراکز علمی و فرهنگی ۷۲
۸. عوامل سقوط حکومت شیعی فاطمیان ۷۴
- یکم: انشقاق و اختلافات داخلی ۷۴
- دوم: آغاز جنگ‌های صلیبی و اعتماد به دشمن ۷۷

فصل دوم: مبانی تعامل با اقلیت‌های مذهبی و دینی در حکومت شیعی فاطمیان در مورد

آیات و روایات و زمینه‌های آن ۸۱

۱. مبانی تعامل در آیات و روایات ۸۲

یکم: عقیده به توحید و وحدت در دین ۸۶

دوم: جدال احسن و گفت‌وگوی نیکو ۸۷

سوم: عدالت اجتماعی ۹۰

چهارم: مدارا و خوش رفتاری با مردم ۹۲

پنجم: سفارش اهل بیت علیهم‌السلام به همزیستی مسالمت‌آمیز با پیروان مذاهب

اسلامی ۹۷

ششم: اسلام دین رحمت و محبت ۱۰۱

هفتم: سره علی اهل بیت علیهم‌السلام و همزیستی مسالمت‌آمیز با اقلیت‌ها ۱۰۴

پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم در زمینه و تعامل با اقلیت‌های دینی ۱۰۷

امام علی علیه‌السلام و تعامل با اقلیت‌های دینی ۱۱۰

۲. زمینه‌های تعامل حکومت فاطمیان با اقلیت‌های مذهبی و دینی ۱۱۵

الف) هویت مشترک ۱۱۶

ب) مشترکات اعتقادی ۱۱۷

ج) زمینه‌های سیاسی اجتماعی ۱۱۷

یکم: وضعیت سیاسی مصر در آستانه ورود فاطمیان و تعهد متقابل و

فاطمیان ۱۱۸

دوم: دشمنان خارجی مشترک ۱۱۹

ه) پیوندهای خانوادگی ۱۲۱

و) زمینه‌های اقتصادی ۱۲۲

فصل سوم: تعامل علمی - فرهنگی و اجتماعی حکومت فاطمیان ۱۲۷

با اقلیت‌های مذهبی و دینی ۱۲۷

۱. تعامل علمی و فرهنگی با اقلیت‌های مذهبی ۱۲۸

الف) مشارکت علمی اقلیت‌های مذهبی در مراکز آموزشی در زمینه علوم دینی ۱۳۱

- یکم: مساجد و تعامل فاطمیان با اقلیت‌های مذهبی _____ ۱۳۱
- دوم: جامع الازهر و تعامل با اقلیت‌های مذهبی _____ ۱۳۴
- سوم: دارالعلم (دارالحکمه) و تعامل با اقلیت‌های دینی _____ ۱۳۸
- زمینه‌های شکل‌گیری دارالعلم فاطمیان _____ ۱۴۰
- چهارم: جامع عمرو بن عاص _____ ۱۴۶
- پنجم: تأسیس و ساخت مدرسه برای تعلیم فقه اقلیت‌های مذهبی _____ ۱۴۸
۱. پنجم) مدرسه فقهی مالکی _____ ۱۴۹
- مدرسه طرطوشی _____ ۱۴۹
- مدرسه عوفیه _____ ۱۵۰
۲. پنجم) مدرسه فقه شافعی _____ ۱۵۱
۳. پنجم) جامع أقمر مرکز فقه شافعی _____ ۱۵۵
۴. پنجم) مدرسه مالکیه _____ ۱۵۵
۵. پنجم) مدرسه ابی‌الحدیث _____ ۱۵۶
- ششم: منازل علما _____ ۱۵۷
- تعلیم و تعلم علوم دینی توسط عالمان اهل سنت در قلمرو فاطمیان _____ ۱۶۱
- عالمان مذهب شافعی _____ ۱۶۲
- عالمان مذهب مالکی _____ ۱۶۴
- ب) تحصیل و تدریس علوم غیردینی توسط پیروان اقلیت‌های مذهبی _____ ۱۶۶
- یکم: علم نجوم و اقلیت‌های مذهبی _____ ۱۶۸
- دوم: اقلیت‌های مذهبی و علوم ریاضی، فیزیک و پزشکی _____ ۱۷۰
- سوم: اقلیت‌های مذهبی و علم تاریخ _____ ۱۷۳
- ج) مهاجرت عالمان برجسته اهل سنت به مصر _____ ۱۷۶
- یکم: جناده بن محمد _____ ۱۷۸
- دوم: ابوسهل هروی _____ ۱۷۹
- سوم: حافظ أبوظاهر أحمد بن محمد سلفی اصفهانی _____ ۱۷۹
- چهارم: قاضی ابوبکر بن العربی _____ ۱۸۰